

Avrupa Birliği Ülkelerine Hareketlilik Gerçekleştirmiş Öğretmenlerin Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarına Yönelik Görüşleri

Cenk AKAY¹ Tuğba YANPAR YELKEN²

Özet

Bu araştırmanın amacı, Mersin İl merkezinde görev yapan, 2005-2008 yılları arasında Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programı (A.B.E.G.P.) Projeleri kapsamında görev almış ve hareketlilik gerçekleştirmiş öğretmenlerin, bu projelerin Türk Eğitim Sistemine ve akademik gelişmişliklerine olan katkısı ile proje döngüsü sürecinde yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri hakkındaki görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırma betimsel bir çalışma olup “tarama” modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini 2005-2008 yılları arasında A.B.E.G.P. Projelerinde yurtdışı hareketlilik gerçekleştirmiş 42 öğretmen oluşturmuştur. Elde edilen bulgulara göre proje yararlanıcısı öğretmenler A.B.E.G.P. Projelerinin, Türk Eğitim Sistemi’ne ve kendi akademik gelişmişliklerine yönelik olumlu katkıları olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmenler proje döngüsü sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerini de ortaya koymuşlardır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programı (A.B.E.G.P.) Projeleri, Hayat-Boyu Öğrenme, Comenius, Leonardo Da Vinci, Grundtvig.

The Aspects of Project Attendant Teachers About European Union Education and Youth Programmes Projects

Abstract

The aim of this research is to portray the aspects of project attendant teachers about the favorable contributions of European Union Education and Youth Programmes (EUEYP) Projects to Turkish Education System and the teachers’ experiences relating to project cycle management. The research was a descriptive study and survey model was used. The results showed that the teachers believe in that EUEYP Projects made favorable contributions both to Turkish Education System and academic developments of themselves. Finally, the teachers manifested the problems and solution offers they faced within project cycle management.

Key Words: European Union Education and Youth Programmes (EUEYP) Projects, Life-Long Learning, Comenius, Leonardo Da Vinci, Grundtvig,

Giriş

---

¹ Yrd.Doç.Dr., Mersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, cenkakay35@hotmail.com.

² Prof.Dr., Mersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, tyanpar@gmail.com

Dünyamızın bugünkü bilgi birikimine kavuşması yıllar boyunca sürmüş bir bilgi aktarımı ve karşılıklı paylaşımın sonucudur. İnsanoğlu bir kıtada yaptığı keşifleri ve yenilikleri diğer kıtalara taşımış ve tüm dünyanın gelişimine önyak olmuştur. Özellikle 1800'lerden sonra ortaya çıkan teknolojik gelişmeler ve buhar makinesinin icadıyla eğitim ve okul, insanları hayata hazırlayan unsurlar olmaktan çok hayatın kendisi olma yolunda sistematik değişikliklere uğramışlardır. Değişim rüzgarlarının böylesine hızlı estiği bir süreçte ülkeler, bilgi ve deneyimlerini paylaşma yoluna giderek hem ekonomik hem de teknolojik gelişmelerine hız kazandırmışlardır. Bu birliktelikler ülkelerin gelişmelerine katkı sağlamanın yanı sıra çıkan savaşlardan korunabilmek amacıyla da yapılandırılmışlardır. Bu amaçlar doğrultusunda 09.04.1949'da NATO ve 14 Mayıs 1955'te Varşova Paktı kurulmuştur. NATO ve Varşova Paktından sonra günümüz dünyasına yön veren bu büyük birlikteliklerden biri de 31 üye ve 3 aday ülkenin katılımı ile oluşan Avrupa Birliği'dir.

Avrupa Birliği şeklinde ifade edilen bütünleşme süreci, farklı türlerdeki projelerin ve geniş zaman aralıklarına dağılmış faaliyetlerin birbirine eklenmesi ile sürdürülen uzun soluklu bir işbirliği sürecidir. Bütünleşmeye yönelmiş bir oluşum, devletlerin birlikteliğini değil, ulusların ve halkların birliğini sağlama yolundaki faaliyetlere işaret etmektedir (Lembet, 2008). Avrupa Birliği barış, eşitlik, birlik, özgürlük, dayanışma, temel haklar, ekonomik ve sosyal güvenlik gereksiniminin karşılanması gibi temel değerlere sahiptir (Topsakal, 2003). Avrupa Birliğinin belirtilen temel değerler üzerinde yıllarca çalışmalar yürütmesinin yanı sıra önem verdiği ve üye ülkelere de tam katılım sağladığı diğer bir alan eğitimidir.

Avrupa'da çok geniş, çeşitli ve zengin gelenek ve uygulamalara sahip eğitim sistemleri vardır. Avrupa Birliği'ne tam üyelik sürecinde olan Türkiye de, diğer eğitim sistemlerinin veya programlarının olumlu yönlerini inceleyerek eğitim sistemine uyarlayabilir. Çağın gelişmelerine açık, yeniliklere öncülük etme misyonuna sahip ve dinamik bir yapıda olması gereken eğitimin, bu programlarla uyumlaştırılması gerekmektedir. Bu amaca yönelik olarak; yeniden yapılandırma kapsamında "Avrupa Birliği Genel Eğitim Politikaları" içinde yer alan "Avrupa Birliği Genel Eğitim Programları" uygun ve zengin bir ortam sunmakta ve aday ülkelerin entegrasyonuna etki etmektedir (Aşar, 2006).

Avrupa Birliği'nin Tarihçesi

Avrupa Birliği oluşturma fikri, II. Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında kıtadaki hemen hemen bütün

devletler, siyasi ve ekonomik bakımdan çökmüş durumdadır. Birlik oluşturma fikrinin temel amacı, kıtada kalıcı barış ve güvenliğin sağlanması olsa da, bu temel amaca ekonomik ve siyasi olmak üzere diğer yan hedefler de eklenmiştir (Suner, 2007).

Avrupa'da bütünleşme sürecine ivme kazandıran, İtalyan federalist Altiero Spinelli ile 1951'de Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nun kurulmasına yol açan Schuman Planı'nın ilham kaynağı Jean Monnet'dir. Paris Antlaşması (1951), Roma Antlaşmaları (1957), Avrupa Tek Senedi (1986) ve Maastricht Avrupa Birliği Antlaşması (1992) üye devletleri sıkı bir biçimde birbirine bağlayan Avrupa Birliği'nin hukuki temellerini meydana getiren antlaşmalardır (AB Genel Sekreterliği, <http://www.abgs.gov.tr>, 2009).

1 Ocak 2007'deki son genişleme ile AB'nin 31 üyesi şunlardır:

- ◆ Belçika, Fransa, Almanya, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Avusturya, Birleşik Krallık, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, İrlanda, İspanya, İsveç, İtalya, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Letonya, Litvanya, Macaristan, Malta, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovakya, Slovenya ve Yunanistan.
- ◆ Aday Ülkeler: Hırvatistan, Makedonya ve Türkiye Cumhuriyeti.
- ◆ Adaylık Statüsü Bekleyen Ülkeler: Arnavutluk, Sırbistan-Karadağ, Bosna Hersek ve Kosova (European Union Official, <http://europa.eu>, 2009).

Türkiye'nin Avrupa Birliği İle İlişkilerinin Tarihsel Gelişimi

Türkiye, Avrupa Ekonomik Topluluğu'na kuruluşundan hemen sonra tam üye olmak isteği ile Temmuz 1959'da başvuruda bulunmuştur. AET tarafından tam üyelik talebi geri çevrilmiş ancak, tam üyelik koşulları gerçekleşinceye kadar geçerli olacak bir ortaklık anlaşması imzalanması önerilmiştir. Bu çerçevede, Türkiye'nin Topluluğa tam üye sıfatıyla katılabilmesi yolunu açan "Ankara Antlaşması" 12 Eylül 1963 tarihinde Ankara'da imzalanmış ve 1 Aralık 1964'de yürürlüğe girmiştir. Son olarak, 3 Ekim 2005'te müzakere çerçeve belgesinin kabulü ile Türkiye resmen müzakere sürecine başlamaya hak kazanmıştır (Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık, Dış Ticaret Müsteşarlığı Resmi Sitesi, www.dtm.gov.tr, 2009).

3 Ekim 2005 tarihinde Avrupa Birliği ile Türkiye arasında başlayan üyelik müzakerelerini rağmen, tam üyeliğin 2014 yılından önce gerçekleşmesi beklenmemekle birlikte Türkiye'nin AB üyeliği, hem Avrupa için hem de Türkiye için önemli bir gelişmedir (Bilgili, 2006).

Avrupa Birliği Eğitim Politikası ve Türkiye

Avrupa'daki eğitim sistemini anlamak için sosyo-kültürel yapılanmanın analizi ve bu yapılanma içindeki kültürel reformların incelenmesi oldukça önemlidir (ltanır, 2000: 29). Belirtilen sosyo-kültürel doku ve kültürel reformlar içinde eğitim, Avrupa'nın öncelikli alanlarından birisidir. İlerleyen yıllarda Avrupa Birliği'nin eğitime öncelikli olarak ihtiyaç duyması, eğitimin, ye ülkeler arasında işbirliğini ve dayanışmayı sağlamada, ye ülke yurttaşları arasındaki karşılıklı anlayışı zendirmede, Avrupalılık bilincini aşılamada, bu suretle ğrenci ve öğretmenleri eğitmede önemli görevler üstlenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle Birlik, ye ülkeleri bağlayıcı ortak bir eğitim politikası oluşturulmasına karşın, eğitimin uyumlaştırılmasını, Avrupa'nın geleceği açısından kaçınılmaz görmektedir. Avrupa Birliği, eğitim sistemlerinin genel sorunlarıyla ilgili projeler geliştirmekte ve bu projeler aracılığıyla ortak eğitim programlarını desteklemektedir. Türkiye de aday ülke olarak bu programlara katılmakta ve Birliğin ilkeleri doğrultusunda hareket etmektedir (İnandı, 2005). Aynı zamanda Türkiye'de, 1970'li yıllardan itibaren Avrupa Eğitim Politikaları daha kapsamlı bir Şekilde analiz edilmekte ve kalitenin yakalanması için AB yesi ülkelerin teknoloji ve bilgi ağı çalışmaları kapsamında detaylı araştırmalar yapılmaktadır (Rasmussen, Yanpar ve Akay, 2008).

Ayrıca, Avrupa Birliği 23-24 Mart 2000 tarihinde yapılan Lizbon Stratejisi toplantısında, Avrupa Birliği ekonomisinin temel sorununun bilgi temelli (knowledge-based) bir ekonomiye dönüşmemiş olmasında yattığını belirlemişlerdir (İnan, 2005). Avrupa Birliği bu sorunun çözümü için proje temelli çalışmalara daha çok önem ve bütçe ayırmaya başlamıştır.

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları

Avrupa demek sadece ekonomi, bankalar, insan hakları ve Euro demek olmadığı gibi; Avrupalı olmak da sadece müşterek ulusal simgeleri paylaşan insan topluluğu demek değildir. Avrupa entelektüel, kültürel, sosyal ve teknik yönleri kuvvetli bir bilgi kıtasıdır. Bu kapsamda, Eğitim ve Değişim Programları'nın ilk temelleri 19 Haziran 1999'da yayınlanan Bologna Deklarasyonuyla atılmıştır (Lembet, 2008). Yayınlanan deklarasyon sonrasında, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları tüm kıtada etkin olarak uygulanmaya başlanmıştır.

Avrupa vatandaşlığı kavramının, Avrupa yelpazesi altında bulunan toplumlarca benimsenmesi, kültür mirasının korunması ve çevre konusunda duyarlılığın artırılması gibi pek çok proje, ülkelerarası işbirliği ile gerçekleştirilmektedir. Bu programların somut getirilerinin yanı sıra, kültürler arası etkileşimi kolaylaştırması ve farklı toplumlardan gelen insanların bir proje etrafında toplanması ile dayanışma bilincinin artırılması gibi nedenler de uygulanma amaçlarını ortaya koymaktadır. Bu hedeflere ulaşmak için, Avrupa Birliği ortak eğitim, kültür, bilim, araştırma ve teknoloji, enerji, çevre ve insan hakları gibi konularda programlar oluşturmuştur (Inandı, 2005).

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları, 1 Ocak 2007 tarihi itibarıyla yeni bir döneme girmiştir. Ülkemiz, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarına "tam üye" olarak 1 Nisan 2004 tarihinden itibaren katılmıştır ((Ulusal Ajans) Resmi Web-Sitesi, www.ua.gov.tr, 2009).

2007-2013 Hayat-Boyu Öğrenme Programı Alt Programları

Comenius Programı: Comenius Programı, Lizbon hedeflerine ulaşabilmek için öğrenciler ve eğitim personeli arasında Avrupa kültür ve dil çeşitliliği ile değerleri hakkında bilgi ve anlayış oluşturmayı, öğrencilerin kişisel gelişimleri için gerekli olan temel becerileri edinmelerini amaçlar.

Leonardo da Vinci Programı: Leonardo da Vinci Avrupa Birliği'ne üye ve aday ülkelerin mesleki eğitime yönelik politikalarını desteklemek ve geliştirmek için yürütülen bir programdır.

Grundtvig Programı: Grundtvig Programı, yetişkin kişilere yaşamları boyunca, bilgi ve niteliklerini geliştirmek için imkanlar sunarak istihdam olanaklarını artırmak ve toplumda meydana gelen değişikliklere uyum sağlamalarını amaçlar (Ulusal Ajans, www.ua.gov.tr, 2009).

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı projelerde görev almış öğretmenlerin projelerin eğitim sistemimize ve kendilerine olan katkıları hakkındaki görüşlerini ortaya çıkarmak ve proje döngüsü sürecinde bulunan basamaklarda yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerilerini proje hazırlayacak öğretmenlere de ışık tutması amacıyla gün yüzüne çıkarmaktır. Araştırmanın sonuçları sadece olan durumu gözler önüne sermekle kalmayıp, proje hazırlayacak kişilere de bir rehber olduğundan önem taşımaktadır. Ayrıca Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde eğitim alanında özellikle öğrencilerimizin yaşadığı etkileşimlerin, ülkemizin uyum sürecini kolaylaştırmada yardımcı unsur olacağı düşünülebilir. Yapılan araştırma, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarının 2013 yılına kadar

devam edecek ve ülkemizin bu süreçte aday ülke olmasına rağmen tam üye statüsüyle sistemden faydalanacak olması nedeniyle de oldukça önemlidir.

Problem Durumu

“2005-2008 yılları arası, AB Eğitim ve Gençlik Programları (A.B.E.G.P.) Projelerinde görev almış ve yurt dışına hareketlilik gerçekleştirmiş, Mersin Merkezde görev yapan öğretmenlerin, A.B.E.G.P. Projeleri hakkındaki görüşleri nelerdir?”

Bu doğrultuda aşağıdaki alt problemlere yönelik sorulara cevap aranmıştır;

1. Öğretmenlerin, A.B.E.G.P. Projelerinin, Türk Eğitim Sistemi'ne olan katkısı hakkındaki görüşleri nelerdir?
2. Öğretmenlerin, A.B.E.G.P. Projelerinin, öğretmenlere olan katkısı hakkındaki görüşleri nelerdir?
3. Öğretmenlerin, A.B.E.G.P. Projelerinin hazırlanma – uygulanma - sonuçlandırma ve sonuçların yaygınlaştırılması esnasında karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma betimsel nitelikte olup, "Tarama" modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 1995).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Mersin İl Merkezinde görevli, 2005-2008 yılları arasında A.B.E.G.P. Projelerinde görev almış ve yurt dışına hareketlilik gerçekleştirmiş öğretmenler oluşturmaktadır. Evrenin tümüne ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel özelliklerine ilişkin bulgular Tablo-1'de sunulmuştur.

Tablo 1- A.B.E.G.P. Projelerinde Görev Almış Öğretmenlerin Kişisel Özellikleri

		F	%
Cinsiyet	Bay	24	58
	Bayan	18	42
Toplam		42	100,0
Hizmet Yılı	0-5 yıl	5	12
	6-10 yıl	16	38
	11-15 yıl	11	26
	16-20 yıl	7	17
	21 yıl ve üzeri	3	7

Toplam		42	100,0
Mezuniyet	Ön lisans	-	0
	Lisans	38	90
	Lisansüstü	4	10
Toplam		42	100,0
Yaş	21-25	4	9,5
	26-30	18	43
	31-35	13	31
	36-40	4	9,5
	40 yaş ve üzeri	3	7
Toplam		42	100,0
Branş	Yabancı Dil Öğretmeni	19	45
	Meslek Dersi Öğretmeni	16	38
	Diğer	7	17
Toplam		42	100,0
Görev Alınan A.B.E.G.P. Projesi Türü	Comenius	10	24
	Leonardo Da Vinci	28	67
	Grundtvig	4	9
Toplam		42	100,0

N=42

Araştırmaya katılan A.B.E.G.P. Projeleri hazırlamada görev almış öğretmenler arasında, cinsiyetin ayırt edici bir unsur olmadığı ve her iki cinsiyetin de (Bay:% 58, Bayan:% 42) proje hazırlamada istekli olduğu söylenebilir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin meslek deneyim yılı daha çok 6-15 (%64) yılları arasında çıkmıştır. Öğretmenlerin neredeyse hepsi lisans (%90) mezunu ve yaş aralıkları daha çok 26-35 (%74) arasında çıkmıştır. A.B.E.G.P. Projeleri kapsamında yürütölen tüm projelerde İngilizce ve bilgisayar kullanımı bilgisi proje katılımcılarının olmazsa olmazlarıdır. İngilizce projelerde ortak bulma, form doldurma ve yaygınlaştırma çalışmalarında, bilgisayar kullanma becerisi de formun biçimsel doldurulması, ve internet kullanımında çok önemli rol oynamaktadır. Ayrıca meslek liselerine yönelik proje uygulama imkanlarının daha çok olmasından ötürü İngilizce ve meslek dersi branşları (İngilizce:%45, Meslek Dersi:%38) ön plana çıkmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin en çok üzerinde çalışmayı tercih ettikleri proje LDV projeleri (% 67) olmuştur. Bunun nedeni olarak LDV Projelerinin tek ortakla yürütölebiliyor olması ve tüm eğitim sistemindeki kurumlara hitap ediyor olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanması için, iki araştırmacı tarafından bir anket ve yarı yapılandırılmış görüşme soruları formu oluşturulmuştur. Anket ve görüşme sorularının hazırlanması ve kapsam geçerliliğinin belirlenmesi için Mersin Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri A.B.D. dört öğretim üyesinin uzman kanıları alınmıştır. Ayrıca veri toplama araçlarının hazırlanmasında, gerekli literatür incelenip Avrupa Konseyi'nin AB Eğitim ve Gençlik programları için ortaya koyduğu öncelikler de göz önüne alınmıştır. Hazırlanan anket likert tipi beşli dereceleme sistemine göre oluşturulmuş, her ifade için "Tamamen katılıyorum.", "Katılıyorum.", "Kararsızım.", "Katılmıyorum." ve "Hiç katılmıyorum." düzeyleri kullanılmıştır. Anket olumlu ve olumsuz olmak üzere 16 maddeden oluşturulmuştur. Anket 42 öğretmene uygulanmıştır. Anketin yanı sıra 3 öğretmenle de yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Yarı-yapılandırılmış gözlem formu 4 açık uçlu sorudan oluşturulmuştur. Yapılan araştırma faaliyeti altı hafta sürmüştür.

Verilerin Analizi

Anket formları ile elde edilen veriler SPSS 11.0 (Statistical Package For The Social Science) paket programı kullanılarak analiz edilmiş ve frekans (f) - yüzde (%) yöntemleri ile yorumlanmıştır. Yarı-yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen verilerin bazıları olan durumu olduğu gibi ortaya koymak için üzerinde hiçbir değişiklik yapılmadan verilmiştir. Bu öğretmenlerin görüşleri, her birine harf kodlaması verilerek sunulmuştur.

Bulgular ve Yorum

1.Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın birinci alt problemi şu şekilde ifade edilmiştir:

“Öğretmenlerin, A.B.E.G.P. Projelerinin, Türk Eğitim Sistemi'ne olan katkısı hakkındaki görüşleri nelerdir?”

Bu probleme ait bulgular, uygulanan anketin “1-2-3-4-5.” maddelerine öğretmenlerin vermiş oldukları cevapların analizi sonucunda ortaya çıkmıştır.

Tablo 2. “Öğretmenlerin, A.B.E.G.P. Projelerinin, Türk Eğitim Sistemi'ne olan katkısı hakkındaki görüşleri nelerdir?” alt problemine yönelik öğretmen görüşlerine ilişkin bulgular;

	Yanıt Seçenekleri	
--	-------------------	--

	Tamamen katılıyorum.		Katılıyorum.		Kararsızım.		Katılmıyorum		Hiç katılmıyorum.		Toplam		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
1- A. B. E. G. P. Projelerinin, Türk Milli Eğitim Sistemi'ne olumlu etkileri vardır.	16	38,1	22	52,4	3	7,1	1	2,4	-	-	42	100,0	1,7380
2- A. B. E. G. P. Projeleri, diğer AB Ülkeleri'nin eğitim sistemlerine ait iyi uygulamaların ülkemize kazandırılmasında yardımcı olur.	12	28,6	19	45,2	5	11,9	4	9,5	2	4,8	42	100,0	2,1666
3- A. B. E. G. P. Projelerine katılım, ülkemizin ve Türk Milli Eğitim Sistemi'nin tanıtımında hiçbir önemi yoktur.	-	-	2	4,8	5	11,9	24	57,1	11	26,2	42	100,0	2,2142
4- A. B. E. G. P. Projeleri sonucunda elde edilen kazanımların öğretim programlarına yansıtılması gereklidir.	14	33,3	13	30,9	11	26,2	3	7,1	1	2,4	42	100,0	2,1428
5- A. B. E. G. P. Projeleri, ortak hedef üzerine çalışmayı gerektirdiğinden, toplumlar kendi eğitim sistemlerine özgü dokularını kaybederler.	-	-	3	7,1	6	14,3	16	38,1	17	40,4	42	100,0	2,0476

Tablo 2 incelendiğinde öğretmenlerin, en yüksek düzeyde “Tamamen katılıyorum.” ve “Katılıyorum.” yönünde görüş bildirdikleri ifadeler sırasıyla “A.B.E.G.P. Projelerinin, Türk Milli Eğitim Sistemi'ne olumlu etkileri vardır.” (% 90,5) ile “A.B.E.G.P. Projeleri, diğer AB Ülkeleri'nin eğitim sistemlerine ait iyi uygulamaların ülkemize kazandırılmasında yardımcı olur.” (% 73,8) ifadeleri olmuştur. Öğretmenlerin en yüksek düzeyde “Hiç katılmıyorum.” yönünde görüş bildirdikleri ifade “A.B.E.G.P. Projeleri, ortak hedef üzerine çalışmayı gerektirdiğinden, toplumlar kendi eğitim sistemlerine özgü dokularını kaybederler.” (%47,7) ifadesi olmuştur. Öğretmenlerin en yüksek

düzeide kararsızlık yaşadıkları ifade ise “A.B.E.G.P. Projeleri sonucunda elde edilen kazanımların öğretim programlarına yansıtılması gereklidir.” (% 26,2) ifadesi olmuştur.

Elde edilen bulgular ışığında, 1. alt probleme yönelik araştırmaya katılan öğretmenlerin verdikleri cevaplar doğrultusunda, öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu yürütülen A.B.E.G.P. Projelerinin Türk Milli Eğitim Sistemine katkıda bulunabileceğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin projelerin, yurt dışında yapılan iyi uygulamaların ülkemize getirilmesine, ülkemizin ve eğitim sistemimizin tanıtımına, elde edilen kazanımların diğer meslektaşlarla paylaşılması sonucu sürekli bir akademik yenilenmeye ve her ülkenin kendine özgü yapılarını tanımaya yardımcı olacağı konusunda olumlu fikirleri olduğu söylenebilir. Bu sonuçlar, Aşar’ın (2006) “Avrupa Birliğine Tam Üyelik Sürecinde Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarının İncelenmesi ve Türk Eğitim Sisteminin Bu Programlardan Yararlanma Düzeyinin Analizi”, Suner’in (2007) “Avrupa Birliğinin Eğitim Politikasının Öncelikleri: Kavramsal Bir Analiz”, Uzunyayla’nın (2007) “Avrupa Birliğine Giriş Sürecinde Eğitim ve İstihdam Politikaları”, Top’un (2006) “Avrupa Birliği Eğitim Programlarına İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşleri” ile Terzi’nin (2005) “Uyum Sürecinde Türkiye Eğitim Politikalarının Avrupa Birliği Eğitim Politikaları Doğrultusunda Değerlendirilmesi”ne ilişkin yaptıkları araştırmalarda elde edilen sonuçları desteklemektedir. Ayrıca bu sonuçlar, A.B.E.G.P. Projelerinin; Türk Milli Eğitim Sistemine katkıda bulunabileceği fikrini ortaya koymasının dışında projelerin, AB’ye uyum sürecinde, gerek AB ülkelerinin kültürel zenginliklerini tanımak gerekse Türkiye’nin kültürel zenginliklerini tanıtmak için de bir şans olduğunu göstermektedir. Bologna süreci ile yüksek öğretimde ortak eğitim programları geliştirip üye ülkeler arasında öğrencilerin hareketliliğini hedef alan çalışmalar için temel eğitim politikalarının yapılandırılmasında da öğretmenlerin destekleyici oldukları sonucu çıkmaktadır. Eğitimin toplumun tüm kesimlerini kucaklayan bir unsur olduğu düşünülürse, öğretmenlerin bu süreçte öncü olmaları Türkiye’nin AB’ye katılım sürecini kolaylaştıracağı düşünülebilir.

2.Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt problemi şu şekilde ifade edilmiştir:

“Öğretmenlerin, A.B.E.G.P. Projelerinin, öğretmenlere olan katkısı hakkındaki görüşleri nelerdir?”

Bu probleme ait bulgular, uygulanan anketin “6-7-8-9-10-11-12-13-14-15-16.” maddelerine öğretmenlerin vermiş oldukları cevapların analizi sonucunda ortaya çıkmıştır.

Tablo-3. “Öğretmenlerin, A.B.E.G.P. Projelerinin, öğretmenlere olan katkısı hakkındaki görüşleri nelerdir?” alt problemine yönelik öğretmen görüşlerine ilişkin bulgular;

Anket Maddeleri	Yanıt Seçenekleri												$\bar{X}$
	Tamamen Katılıyorum.		Katılıyorum.		Kararsızım.		Katılmıyorum.		Hiç Katılmıyorum.		Toplam		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
6- A. B. E. G. P. Projeleri, öğretmenlerin farklı öğretim yöntem ve teknikleri incelemesini ve geliştirmesini teşvik eder.	13	30,9	21	50	3	7,1	3	7,1	2	4,8	42	100,0	2,0476
7- A. B. E.G. P. Projeleri, öğretmenlere Avrupa'daki farklı kültürleri, dilleri ve düşünce yapılarını tanıtmada yeterlidir.	3	7,1	6	14,3	21	50	8	19,1	4	9,5	42	100,0	2,6190
8- A. B. E.G. P. Projeleri, öğretmenlere eğitimde dışlanma ve okulda başarısızlıkla mücadele etmede katkı getirir.	4	9,5	16	38,1	15	35,7	5	11,9	2	4,8	42	100,0	2,6428
9- A. B. E.G. P. Projeleri, öğretmenlere, özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin entegrasyonunu sağlamada, katkı getirmez.	-	-	1	2,4	14	33,3	20	47,6	7	16,7	42	100,0	2,2142
10- A. B. E.G. P. Projeleri, öğretmenlerin işbirlikli çalışmasını teşvik eder.	12	28,5	20	47,6	8	19,1	1	2,4	1	2,4	42	100,0	2,0238
11- A. B. E.G. P. Projeleri, öğretmenlerin değişik kültürlere yönelik farkındalığının	1	2,4	2	4,8	6	14,3	21	50	12	28,5	42	100,0	2,0238

güçlendirilmesinde hiçbir etkisi yoktur.															
12- A. B. E.G. P. Projeleri, öğretmenlerin ırkçılık ve yabancı korkusu / düşmanlığıyla mücadeleyi desteklemeleri açısından olumlu bir katkı sağlar.	4	9,5	6	14,3	23	54,8	7	16,7	2	4,8	42	100,0	2,9285		
13- A. B. E.G. P. Projeleri, öğretmenlerin akademik gelişimini destekler.	13	30,9	23	54,8	3	7,1	2	4,8	1	2,4	42	100,0	1,9285		
14- A. B. E.G. P. Projeleri, öğretmenlerin AB Eğitim Sistemi hakkında daha kapsamlı bilgi edinmelerine yardımcı olmaz.	1	2,4	1	2,4	6	14,3	17	40,4	17	40,4	42	100,0	1,8571		
15- A. B. E.G. P. Projeleri kapsamında yapılan hareketlilikler öğretmenlerin yabancı dil becerilerini geliştirmesine katkı sağlar.	11	26,2	22	52,3	4	9,5	3	7,1	2	4,8	42	100,0	2,1190		
16- A. B. E.G. P. Projeleri, öğretmenlerin grup çalışması yapmalarını teşvik etmez.	1	2,4	2	4,8	10	23,8	21	50	8	19,1	42	100,0	2,2142		

Tablo 3 incelendiğinde öğretmenlerin, en yüksek düzeyde “Tamamen katılıyorum.” ve “Katılıyorum.” yönünde görüş bildirdikleri ifadeler sırasıyla “A.B.E.G.P. Projeleri, öğretmenlerin akademik gelişimini destekler.” (% 86), “A.B.E.G.P. Projeleri, öğretmenlerin farklı öğretim yöntem ve teknikleri incelemesini ve geliştirmesini teşvik eder.” (% 81) , “A.B.E.G.P. Projeleri kapsamında yapılan hareketlilikler öğretmenlerin yabancı dil becerilerini geliştirmesine katkı sağlar.” (% 79) ifadeleri olmuştur. Öğretmenlerin en yüksek düzeyde “Kesinlikle Katılmıyorum” yönünde görüş bildirdikleri ifade “A.B.E.G.P. Projeleri, öğretmenlerin AB Eğitim Sistemi hakkında daha kapsamlı bilgi edinmelerine yardımcı olmaz.” (%40,4) ifadesi olmuştur. Öğretmenlerin en yüksek düzeyde kararsızlık yaşadıkları ifadeler ise “A.B.E.G.P. Projeleri, öğretmenlerin ırkçılık ve yabancı korkusu/düşmanlığıyla

mücadeleyi desteklemeleri açısından olumlu bir katkı sağlar.” (% 54,8) ile “A.B.E.G.P. Projeleri, öğretmenlere Avrupa’daki farklı kültürleri, dilleri ve düşünce yapılarını tanıtmada yeterlidir.” (% 50) ifadeleridir.

2.alt probleme yönelik araştırmaya katılan öğretmenlerin verdikleri cevaplar doğrultusunda, öğretmenlerin çoğunluğu yürütülen A.B.E.G.P. Projelerinin öğretmenlere olumlu katkıda bulunacağını belirtmişlerdir. Projelere katılım sayesinde, öğretmenler aşağıda belirtilen konularda kazanım elde ettiklerini ifade etmişlerdir.

- AB Ülkeleri’nde diğer meslektaşlarının uygulamakta olduğu farklı öğretim yöntem ve tekniklerin öğrenilmesi.
- Farklı kültürlere, dillere ve düşünce yapılarına yönelik farkındalığın geliştirilmesi.
- Eğitime tüm öğrencilerin entegrasyonunun sağlanması.
- Yabancı dillerin öğretiminin teşvik edilmesi.
- Grup çalışmaları ile işbirlikli çalışmaların yürütülmesi.
- Akademik gelişimin artırılması.

Elde edilen sonuçlar, Lembet’in (2008) “Avrupa Birliği Eğitim ve Değişim Programlarının Yabancı Dil Öğreniminde Kültürel Etkileşime Olan Katkısı”, Yanpar ve İncik’in (2009) “İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Avrupa Birliği Eğitim Projelerine Yönelik Görüşleri” ile Topsakal’ın (2003) “Avrupa Birliği Eğitim Politikaları ve Bu Politikalara Türk Eğitim Sisteminin Uyumu”na ilişkin yaptıkları araştırmalarda elde edilen sonuçları desteklemektedir. Bu sonuçlar öğretmenlerin A.B.E.G.P. Projelerini sadece yurtdışına hareketlilik gerçekleştirilen bir proje türü olarak yorumlamadıklarını bu projelerin kendi akademik gelişimlerine ve eğitsel sorunların çözümünde katkı sağlayıcı olduğuna inandıkları söylenebilir. Ayrıca öğretmenler projelerin yabancı dil öğrenme becerilerinin geliştirilmesine olan katkısını özellikle vurgulamaları hayat-boyu öğrenme yaklaşımı kapsamında kendilerini sürekli yenileme ihtiyacı duydukları fikrini ortaya koymaktadır. Öğretmenler projelerin kendilerine Akademik gelişim ve yabancı dil öğrenilmesinde sağladığı katkılar dışında ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve devamsızlık ile mücadelede destek sağladığının farkındadırlar. Öğretmenlerin eğitimci yönleri göz önünde bulundurulduğunda projelerin bu tür alanlarda destek sağlayıcı unsurları içermesi öğretmenlerin çok-boyutlu kazanımlar elde edebileceği anlamına gelebilir.

3.Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

3. Alt problem “Öğretmenlerin, A.B.E.G.P. Projelerinin hazırlanma – uygulanma - sonuçlandırma ve sonuçların yaygınlaştırılması esnasında karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri nelerdir? ” şeklinde ifade edilmiştir. Bu alt probleme yönelik bulguların elde edilmesi için 3 öğretmenle betimsel analiz yöntemi kullanılarak yarı-yapılandırılmış bir görüşme yapılmıştır.

Yapılan görüşme kapsamında sorulan 1.soruya öğretmenlerin verdiği cevaplar şu şekilde olmuştur.

1. Katılmış olduğunuz A.B.E.G.P. Projesinin size olan katkıları nelerdir?

A Öğretmeni: “Kişisel ve profesyonel anlamda kazanımlarım oldu. Bilgi toplama, sunum yapma, proje döngü sistemiyle ilgili mantık geliştirme ve yabancı dil konuşma becerimin gelişmesine katkıda bulundu.”

B Öğretmeni: “Katılmış olduğum program İngilizce öğretmenlerine yönelik hizmet içi eğitim semineriydi. Bu kurs boyunca üniversite de eğitimini aldığımız tüm bilgilerin hızlandırılmış tekrarını gördük. Dilini, kültürünü öğrettiğim ülkenin insanlarını yakından tanıma şansına eriştim.”

C Öğretmeni: “Değişik ülkelerden gelen katılımcılarla tanışma, bilgi ve kültür iletişiminde bulunma imkanı buldum. Yaşam tarzı ve eğitim sistemlerini karşılaştırma, öğrencilerimle paylaşabilme ve ülkemizi tanıtabilme fırsatı buldum.”

2.Proje hazırlama esnasında güçlüklerle karşılaştınız mı? Eğer karşılaştıysanız bu güçlükler nelerdi ve bu güçlüklerin üstesinden gelmeyi nasıl başardınız?

A Öğretmeni: “Proje hazırlama esnasında işleri zamanında bitirme konusunda güçlüklerle karşılaştım.Bu nedenle çok iyi zaman yönetimi uygulanmalıdır.”

B Öğretmeni: “Başvurumun kabul edilmesi bürokratik işlemleri geçmekten çok daha kolay oldu. Bürokratik işlerin çözümü için İl Milli Eğitim Müdürlüğünde çalışan proje uzmanlarından yardım aldım.”

C Öğretmeni: “Projenin hazırlık sürecinin zamana yayılmış olması, gündelik uğraşlarım içinde zaman ayırma sıkıntısı yarattı.”

3.Proje sonucunda elde etmiş olduğunuz kazanımlarınızı, kurumunuzda ve ülke içinde nasıl yaygınlaştırdınız?

A Öğretmeni: “Sunum ve raporlar hazırladım. Çeşitli toplantılarda bu sunumları sundum.”

B Öğretmeni: “Yaygınlaştırmaya kendi kurumundan başladım. Öğrencilerime dillerini öğrendikleri ülkeyi çekmiş olduğum filmleri göstererek tanıttım. Öğrendiğim yeni uygulamaları okulumuzun koşulları elverdiğince

öğrencilerime uygulamaya çalışıyorum. Kazanımlarımı öğretmen arkadaşlarımla paylaşıyorum. İnternet sitesi hazırlamaya başladım.”

C Öğretmeni : “Öğretmen ve öğrencilerle toplantılar yapıldı. Broşür ve afişler hazırladık. Yerel bir TV kanalında bir programda projemizle ilgili kazanımlarımızı aktardık. Web-sitemizde özel bir sayfa açtık.”

4.Gelecek dönemlerde A.B.E.G.P. Projeleri hazırlayacak kişilere tavsiyeleriniz ve önerileriniz nelerdir?

A Öğretmeni: “İlgili yerleri sürekli takip etmek, amaca hizmet eden, mevcut sorunu tanımlayan ve çözüme yönelik gerçekçi hedeflerle yola çıkmak proje sürecinin daha sağlıklı geçmesine ve muhatap ülkelerdeki bazı önyargıların yenilmesine de yardımcı olur.”

B Öğretmeni: “Katılmak istedikleri kursun kendi ihtiyaçlarına uygunluğuna dikkat etmeleri gerekiyor. Katılacakları kursun dilini iyi konuşuyor olmaları gerekiyor. “

C Öğretmeni: “Bir ekip çalışması olduğunu hiç unutmamak gerekli. Sağlıklı bir görev dağılımı yapmalı ve koşullar öngörülerek aksaklıklara karşı hazırlıklı olunmalıdır.”

3.alt probleme yönelik, öğretmenlerle A.B.E.G.P. Projelerinin hazırlanma – uygulanma – sonuçlandırma ve sonuçların yaygınlaştırılması esnasında karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerini ortaya çıkarmak için yapılan yarı-yapılandırılmış görüşme sonucunda elde edilen bilgiler ışığında, her üç öğretmende gerçekleştirmiş oldukları hareketliliğin neticesinde farklı ülkeleri, kültürleri, eğitim sistemlerini tanıma fırsatı bulduklarını dile getirmişlerdir. Yabancı dili kullanabilme becerilerinde gözle görülür bir gelişme yaşamış olmaları da projelerin etkililiği konusunda ipucu vermektedir. Proje hazırlama ve uygulama sürecinde bilgisayar kullanımının en üst seviyede olması nedeniyle öğretmenler bilgisayar becerilerinin de geliştiğini vurgulamışlardır. Aynı zamanda öğretmenler, proje hazırlama sürecinde özellikle zamanın çok iyi ve etkin bir şekilde kullanılması gerekliliğini ortaya koymuşlar ve karşılaşılan bürokratik engellerin proje hazırlama sürecindeki yarattığı olumsuzluklara da değinmişlerdir. Ayrıca öğretmenler proje sonucunda elde etmiş oldukları kazanımları sunumlar, toplantılar, internet, broşür, sesli ve görüntülü medya aracılığıyla duyurmaya çalışmışlardır. Bu noktada katılımcıların en çok üzerinde durdukları nokta kazanımların muhakkak meslektaşlarla paylaşılması gerekliliğidir.

Sonuç ve Öneriler

Türkiye olarak, sunulan proje fırsatlarından yararlanmak neredeyse kaçınılmaz bir süreç olmuştur. Yapılan projeler, gezilen ülkeler, tanınan iyi uygulamalar Türk Milli Eğitim Sistemi'ne kuşkusuz önemli katma değerler getirmektedir. Edinilen kazanımlar, öğretmenlerimizin hayat boyu öğrenme yaklaşımı kapsamında kendilerini sürekli yenilemelerine olanak tanımaktadır. Projelerden edinilen tüm sonuçların katılımcılar tarafından yaygınlaştırılması ile tüm ülke çapındaki ilgili alan eğitimcileri de yeniliklerden haberdar olabilmektedirler. Bunun yanı sıra ülkemizde uygulanmakta olan farklı ve iyi uygulamalarda, yurt dışına çıkan proje katılımcıları tarafından yabancı öğretmenlere aktarılmakta böylece ülkemizin tanıtımına da katkı sağlanmaktadır. Şüphesiz ki; yapılan tüm çalışmalar sadece akademik gelişimi desteklemekle sınırlı değil hem kültürel hem de çevresel bilgi birikiminin artmasına da kaynaklık etmektedir.

Yapılan araştırma sonucunda genel olarak, AB Eğitim Projelerinin hem Türk Milli Eğitim Sistemi'ne hem de öğretmenlere olumlu bir katkı sağladığı söylenebilir. Ancak burada önemli olan proje hazırlama- uygulama- sonuçlandırma ve yaygınlaştırma aşamalarına gereken özeni göstererek, akademik gelişimin ve kültürel farkındalığın artırılmasıdır.

Sonuç olarak, A.B.E.G.P. Projelerinin 2013 yılına kadar sürecek olması ve Türkiye'nin bu bütçe pastasından oldukça büyük bir pay alıyor olması, öğretmenlerin Avrupa Birliği Ülkelerinin eğitim sistemleri ve kültürlerini yerinde inceleyebilme fırsatına sahip olmaları bu konunun gündemde olacağı ve üzerinde daha çok araştırma yapılacağı anlamına gelmektedir. Bu nedenle edinilen bu bilgiler ışığında yapılacak önerilerin 3 boyutta yapılması sürece daha kapsamlı katkıda bulunabilir.

a. Öğretmenlere Yönelik Öneriler

- Proje yapmak isteyen öğretmenlerin, bireysel özellikleri ve akademik yeterlilikleri göz önüne alınarak proje ekibi kurulmalıdır.
- Projeler dil ve bilgisayar kullanma becerilerini geliştirmede önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle proje sürecinde mümkün olan en üst kazanımların elde edilebilmesi için proje hazırlamadan önce belirtilen alanlarda ön koşullar tamamlanmalıdır.
- İyi uygulamaların ülkeden ülkeye farklı sonuçlar doğurabileceği göz önünde bulundurularak, projeler sonucunda incelenen iyi uygulamaların eğitim sistemimize ve ülkemize uygun olanları seçilmelidir.

- Projeler ile yurtdışına hareketlilik gerçekleştirildiğinde, retmenlerin sadece eğitime yönelik ülkemizde uygulanan iyi uygulamaları değil ülkemizi de yurt dışında iyi bir şekilde tanıtmalıdır. Böylece projeler ile hem eğitim sistemimizin, hem de ülkemizin tanıtımının gerçekleşeceği söylenebilir.
- Projeler ile eğitime entegrasyonunda zorluk yaşanan zrl, göçmen aile ve yabancı çocukların okula adaptasyonlarında yurt dışında uygulanmakta olan yöntemleri ülkemize getirerek, okula entegrasyon sürecinde sorunlara çözüm getirilmesi düşünülebilir.

b. Milli Eğitim Bakanlığına Yönelik neriler

- Her ilde A.B.E.G.P. Projelerinin hazırlanmasına destek veren Proje Yönetim Ekiplerinde, görevlendirmesi yapılmış üretmenler yerine alan uzmanları çalışmalıdır.
- Bakanlık, proje yapan okulları cesaretlendirecek etkinlikler yapmalı ve projeleri kabul edilen kurumlara ödül yönetmeliği gereğince ödül vermelidir.
- Bakanlık, proje hazırlamada yaşanan yurtdışı ortak okul/kurum bulma probleminin zm için AB yesi diğer ülkelerin Bakanlık temsilcileriyle irtibata geçip ortak arama web tabanlı kurmalıdır.
- Projesini tamamlayan okulların olumlu proje ıktılarının Bakanlık düzeyinde eğitim sisteminde kullanıldığına dair somut göstergeler Bakanlığın resmi sitesinde yayınlanmalıdır.
- Projelerde görev almış ve başarıyla uygulamış kişilerin deneyimlerini ve kazanımlarını sunabileceği E-Bülten veya bir proje dergisi Bakanlık tarafından finanse edilerek çıkarılmalıdır. Bu bilgilendirme araçlarının tüm ülke kapsamında her bir okula ulaşması sağlanmalı ve proje yapmayan kurumların proje yapma konusunda motivasyonları arttırılmalıdır.
- Sadece A.B.E.G.P. Projelerinin hazırlanması, uygulanması ve sonuçlandırılmasına yönelik Hizmet-içi eğitimler düzenlenmelidir.
- Bakanlık satranç, izcilik gibi faaliyetlere sağladığı haftalık 6 saatlik ek ders creti katkısını okullarda oluşturulan proje ekiplerine de yapmalıdır.

c. Ulusal Ajans'a Yönelik neriler

- Ulusal Ajans, projeleri kabul edilen okul personelinin yurtdışı hareketliliklerinin kolaylaştırılmasında kolay vize alabilmek için AB Üyesi lkelerin Elilikleri ile görüşmeler yapmalı ve özel bir vize masası oluşturmalıdır.
- Milli Eğitim Bakanlığının kadro sayısının 700.000'e yaklaştığı göz önünde bulundurulursa, tek bir merkezden tüm ülke projelerini yöneten bir Ulusal Ajans yerine 7 Bölgeye 7 Ajans sistemi kurulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aşar, B. (2006), Avrupa Birliğine Tam Üyelik Sürecinde Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarının İncelenmesi ve Türk Eğitim Sisteminin Bu Programlardan Yararlanma Düzeyinin Analizi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Avrupa Birliği Resmi Web-Sitesi, http://europa.eu/abc/european_countries, 10.08.2009.
- Bilgili, E. (2006), "Türkiye'nin Üyeliğinin Avrupa Birliği Bütçesine Muhtemel Etkisi", Çukurova Sosyal Bilimler Dergisi. 15: 2.
- İnan, A. (2005), "Avrupa Birliği Ekonomik Yaklaşımı: Lizbon Stratejisi ve Maastricht Kriterleri", Bankacılar Dergisi. 52:67-86.
- İnandı, Y. (2005), AB lkeleri Eğitim Sistemi İle Türk Eğitim Sisteminde Eğitimin Yönetimi ve Finansmanı, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi. İstanbul.
- Karasar, N. (1995), Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler, Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd. 3A:Ankara.
- Lembet, Z. (2008), AB Eğitim ve Değişim Programlarının Yabancı Dil Öğreniminde Kültürel Etkileşime Olan Katkısı, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enst. Y. L. Tezi. Ankara.
- Rasmussen, S. C., T. Yanpar Yelken, C. Akay, (2008), "The Danish and The Turkish Education Systems-Comparative Studies", Unge Pedagoger, 4: 23-33.
- Suner, D. (2007), Avrupa Birliğinin Eğitim Politikasının Öncelikleri: Kavramsal Bir Analiz, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

- Terzi, Ç. (2005), Uyum Sürecinde Türkiye Eğitim Politikalarının Avrupa Birliği Eğitim Politikaları Doğrultusunda Değerlendirilmesi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi. Eskişehir.
- Top, V. (2006), Avrupa Birliği Eğitim Programlarına İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşleri, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Elazığ.
- Topsakal, C. (2003), Avrupa Birliği Eğitim Politikaları ve Bu Politikalara Türk Eğitim Sisteminin Uyumu, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi. İstanbul.
- Yanpar Yelken T. ve E. İncik (2009), "İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Avrupa Birliği Eğitim Projelerine Yönelik Görüşleri", e-Journal of New World Sciences Academy, 4: 3-18.
- Türkiye Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Resmi Web-Sitesi, <http://www.abgs.gov.tr>, 10.08.2009.
- T.C. Başbakanlık, Dış Ticaret Müsteşarlığı Resmi Sitesi, www.dtm.gov.tr, 10.08.2009.
- T.C. Dışışleri Bakanlığı Resmi Sitesi, www.mfa.gov.tr, 10.08.2009.
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Ulusal Ajans)www.ua.gov.tr, 10.08.2009.
- Uzunyayla, F. (2007), Avrupa Birliğine Giriş Sürecinde Eğitim ve İstihdam Politikaları, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Ültanır, Y. G. (2000), Karşılaştırmalı Eğitim Bilimi: Kuram ve Teknikler, Ankara: Eylül Kitap ve Yayınevi.